
ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΒΗΜΑ

Παρουσίαση του Συνεδρίου “Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο Πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης”

Γ. ΚΑΖΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΨΥΧΑΡΗΣ*

Στις 15 και 16 Δεκεμβρίου 1995 διεξήχθη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα: “Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο Πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης”. Διοργανωτές ήταν ο Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων (Σ.Ε.Π.) και το επιστημονικό περιοδικό ΤΟΠΟΣ.

Ως προς τη δομή του συνεδρίου είχαν προβλεφθεί συνεδρίες σε ολομέλεια και εισηγήσεις σε παράλληλες συνεδρίες. Οι συνεδρίες σε ολομέλεια ήταν τρεις, όσοι και οι θεματολογικοί άξονες του συνεδρίου, δηλαδή,

- α. Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Περιφερειακή Ανάπτυξη,
- β. Χωροταξικός και Περιφερειακός Προγραμματισμός, και
- γ. Πολιτικές του Περιβάλλοντος και Ανάπτυξη.

* Γιώργος Καζαντζόπουλος, Γεωλόγος, Περιβαλλοντολόγος, Ιωάννης Ψυχάρης, Οικονομολόγος, Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων.

Οι τρεις παραπάνω θεματικές καλύφθηκαν αντίστοιχα και από τις παράλληλες συνεδρίες.

Στο συνέδριο συμμετείχαν 80 εισηγητές, οι περισσότεροι από αυτούς καθηγητές Πανεπιστημίων στην Ελλάδα και ερευνητές καθώς και στελέχη της διοίκησης. Περισσότεροι από επτακόσιοι σύνεδροι, προερχόμενοι από Πανεπιστήμια, επιμελητήρια συνδικαλιστικές οργανώσεις, φοιτητές προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί, εκπρόσωποι της κεντρικής και της περιφερειακής διοίκησης και άλλοι επιστήμονες παρακολούθησαν με αδιάλειπτο ενδιαφέρον τις εργασίες του συνεδρίου και τις δύο ημέρες.

Κατά την εναρκτήρια συνεδρία προήδρευσε ο πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής, αντιπρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου, καθηγητής Π. Γετίμης. Η κήρυξη έναρξης των εργασιών έγινε από τον Υπουργό Αναπληρωτή Εθνικής Οικονομίας κ. Γιώργο Ανωμερίτη. Σύντομους χαιρετισμούς προς το συνέδριο απήθυναν η υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Ελισάβετ Παπαζώη και ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας, μέλος του Σ.Ε.Π., κ. Μανώλης Μπεντενιώτης. Εκ μέρους της Επιστημονικής Επιτροπής και του περιοδικού *ΤΟΠΟΣ* απήθυνε σύντομο χαιρετισμό ο Αν. Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου κ. Γρηγόρης Κανκαλάς και εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής και του Σ.Ε.Π. ο πρόεδρος κ. Γιάννης Ψυχάρης. Η εναρκτήρια ομιλία έγινε από το Γ. Γραμματέα του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας κ. Ηλία Πλασκοβίτη. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας συμμετείχε ενεργά σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής του συνεδρίου, είτε με εισηγήσεις στελεχών του, είτε με τη συμμετοχή τους στη συζήτηση, είτε με προεδρεία σε μέρη του συνεδρίου.

Οι θεματικοί ενότητες των εργασιών του συνεδρίου ήταν οι εξής:

Ι. Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ένα από τα κεντρικά θέματα που απασχόλησαν το συνέδριο στην ενότητα αυτή ήταν η πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και οι συνέπειες για την ανάπτυξη των Ερωπαϊκών περιφερειών.

Από εισηγητές και συνέδρους τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996, όπως το ζήτημα της προς ανατολάς διεύρυνσης και του ρυθμού ενσωμάτωσης νέων μελών με όλες τις πιθανές συνέπειες για τις μελλοντικές περιφερειακές διαφοροποιήσεις. Στις εξελίξεις αυτές θα παίζει ρόλο το κατά πόσον η νέα Ευρώπη θα είναι ομοσπονδιακού χαρακτήρα, αν δηλαδή οι εθνικές κυβερνήσεις θα διατηρήσουν τον πρώτο λόγο ή αν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οι κοινοί θεσμοί θα αποκτήσουν μεγαλύτερη ισχύ, υποκαθιστώντας σε πλείστες περιπτώσεις τις εθνικές κυβερνήσεις στη χάραξη πολιτικών.

Τα ζητήματα της μορφής της διεύρυνσης και της νέας εσωτερικής ρύθμισης της Ευρώπης θα καθορίσουν με τη σειρά τους την πορεία πολλών άλλων θεμάτων. Στα θέματα αυτά περιλαμβάνονται τα ιδιαίτερα κρίσιμα για την Ελλάδα ζητήματα των επιπέδων και των μορφών χωρικού προγραμματισμού, των νέων τύπων περιφερειακών ανισοτήτων και των νέων προοπτικών καινοτομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Στις παράλληλες συνεδρίες παρουσιάστηκαν εισηγήσεις ενταταγμένες σε επιμέρους άξονες όπως: Ευρωπαϊκή Συνοχή και Συντονισμός Πολιτικών, Καινοτομία-Κοινωνία των Πληροφοριών, Τομεακές Αναλύσεις και Τοπική Ανάπτυξη-Περιφέρειες.

II. Χωροταξικός και Περιφερειακός Προγραμματισμός

Η ενότητα αυτή καλύφθηκε από 23 εισηγητές στην ολομέλεια και τις παράλληλες συνεδρίες. Τα κύρια σημεία του προβληματισμού των συμμετεχόντων συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Η χωροταξία και γενικότερα ο χωρικός προγραμματισμός της νέας Ευρώπης, προβλέπεται ότι θα ασκηθεί τόσο μέσα από το πρίσμα της προβληματικής που εκτέθηκε στην πρώτη ενότητα, όσο και υπό το φως των πολιτικών που θα διαμορφωθούν για το βαθμό παρεμβατικότητας είτε των συνασπισμένων εθνικών κυβερνήσεων, είτε των ισχυροποιημένων Ευρωπαϊκών θεσμών.

Η ανάδειξη της χωροταξίας ως νέου προνομιακού πεδίου σύνθεσης ρυθμίσεων με ουσιαστική συμβολή στη βελτίωση των συνθηκών ευημερίας, καθίσταται ορατή. Ο ρόλος βεβαίως της χωροταξίας δε θα είναι παντού ο ίδιος. Τα κεντρικά ερωτήματα που αναδύονται, όπως αυτά της διαμόρφωσης του αξιακού πλαισίου της χωροταξικής παρέμβασης, των ορίων των διαρθρωτικών παρεμβάσεων και των χρονικών συνιστωσών των επιπτώσεων, διαφέρουν ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης και ολοκλήρωσης των διαφόρων χωρικών ενοτήτων, καθιστώντας τα αιτήματα της ρύθμισης ισχυρότερα σε περιοχές όπως η Ελλάδα που χαρακτηρίζονται από σοβαρές ελλείψεις, καθυστερήσεις και μη ολοκληρωμένες πολιτικοθεσμικές διαδικασίες.

Οι νέοι θεσμοί της χωροταξίας θα πρέπει να απαντήσουν ουσιαστικά στα ερωτήματα των τομεακών και γεωγραφικών επιλογών χωροθέτησης, του επιπέδου διαμόρφωσης και εφαρμογής των χωροταξικών πολιτικών, της θέσης των παραγωγικών συστημάτων και της σχέσης τους με το διεθνή καταμερισμό εργασίας, και της ενσωμάτωσης της χωρικής προβληματικής στις αποφάσεις των δημοσίων και κοινωνικών φορέων.

Στις παράλληλες συνεδρίες τα επιμέρους θέματα ήταν: Δομές, Θεσμοί και εργαλεία Χωρικού Προγραμματισμού, Χωρικός Σχεδιασμός-Χρήσεις Γης, Δίκτυα-Υποδομές, Πόλεις και Περιφέρειες.

III. Πολιτικές του Περιβάλλοντος και Ανάπτυξη

Σε αυτήν την ενότητα διαπιστώθηκε από εισηγητές και συνέδρους ότι σήμερα πλέον αποτελεί κοινή συνείδηση το γεγονός ότι το περιβάλλον είναι ένα νέο πεδίο διαμόρφωσης και άσκησης πολιτικών που ασκούνται τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο. Οι πολιτικές για το περιβάλλον προσδιορίζονται από συνεργασίες αλλά και συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις ομάδων πολιτικών και θεσμικών υποκειμένων, επηρεάζοντας έτσι με καθοριστικό τρόπο τα ζητήματα ανάπτυξης και ευημερίας. Τα ζητήματα αυτά έχουν αποκτήσει και στην Ελλάδα επίκαιρο και κρίσιμο χαρακτήρα.

Επισημάνθηκε εξάλλου ότι με τα (αδιαμόρφωτα ακόμη) αιτήματα της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης, τα θέματα σχετικά με το περιβάλλον έχουν τεθεί ως ουσιαστικά και κεντρικά σημεία της αναπτυξιακής διαδικασίας. Το ζήτημα του περιβάλλοντος τίθεται ακριβώς σε αυτό το επίπεδο. Οι επί μέρους κινήσεις των οικολογικών και άλλων συναφών κινήσεων για το περιβάλλον, παρά την εκάστοτε προσφορά τους δεν μπορούν να απαντήσουν συνολικά στο πρόβλημα, διότι τελικά το ζήτημα ανάγεται στον τρόπο ανάπτυξης, ο οποίος είναι συνυφασμένος με τη χωρική ανάπτυξη και τον προγραμματισμό.

Έτσι, παρόλο που η επιστήμη έχει κάνει σημαντικά βήματα στους τομείς της “τεχνικής” διερεύνησης και τεχνικών διαχείρισης του περιβάλλοντος (π.χ. φυσική γεωγραφία, χημεία περιβάλλοντος, φυσική, οικολογία, βιολογία, περιβαλλοντική μηχανική, κλπ.) και οι κοινωνικές δυνάμεις έχουν αντίστοιχα ευαισθητοποιηθεί και δραστηριοποιηθεί, λείπει μία συνολικότερη σύνθεση που μπορεί να αποτελέσει ένα προνομοιακό πεδίο σύνθεσης των προσεγγίσεων της οικολογίας, της οικονομίας και της πολιτικής στα πλαίσια μιας συνολικής χωρικής ανάπτυξης.

Σε παράλληλες συνεδρίες αναπτύχθηκαν πιο αναλυτικά ζητήματα σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, περιβαλλοντική εκπαίδευση και πολιτισμό, τα πλαίσια περιβαλλοντικής πολιτικής και περιβάλλον καθώς και με την τουριστική ανάπτυξη.

Σχόλια-Τοποθετήσεις

1. Θεματική Ενότητα I

α) Σχολιαστής

N. ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ*

Στην παρέμβασή μου θα ήθελα να σχολιάσω ορισμένα σημεία των εισηγήσεων των εκλεκτών συναδέλφων και να προσθέσω ορισμένες παρατηρήσεις, που κατά τη γνώμη μου, συμπληρώνουν το θέμα που μας απασχολεί στη συνεδρίαση αυτή.

Πρώτον, θα ήθελα να σημειώσω ότι ο στόχος της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής πέραν της ασάφειας που το διακρίνει από τη στιγμή της διατύπωσής του ως στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ενιαία Πράξη, 1986) δεν εξυπηρετείται (παρά τη σαφή πρόβλεψη των Συνθηκών της ενιαίας Πράξης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης) από τις άλλες Κοινοτικές Πολιτικές.

Αντίθετα, μάλιστα, τόσο η αγροτική πολιτική τιμών και αγορών, όσο και πολιτικές Εμπορική, Ανταγωνισμού, Βιομηχανική και Έρευνας κ.ά., δεν έχουν σχεδιασθεί ούτε εφαρμόζονται προς όφελος των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών και περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, η Κοινή Αγροτική Πολιτική όπως είναι σήμερα ευνοεί καταφανώς τις περισσότερο πλούσιες χώρες-μέλη του Ευρωπαϊκού Βορρά, όπου βρίσκονται οι παραγωγικότερες περιφέρειες και οι αποτελεσματικότερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις και παράγουν προϊόντα με υψηλή στήριξη και προστασία. Αντίθετα η ΚΑΠ αδικεί τις νότιες-μεσογειακές χώρες-μέλη όπου κυριαρχούν οι μικρότερες και λιγότερο παραγωγικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις και παράγουν κυρίως φρούτα-λαχανικά με χαμηλή στήριξη και προστασία.

Δεδομένου ότι το 50% περίπου του Κοινοτικού Προϋπολογισμού δαπανάται για την εφαρμογή της ΚΑΠ και ότι από αυτές τις δαπάνες μόνο 10% περίπου αφορά διαρθρωτικές ενέργειες, είναι φανερό ότι η Αγροτική Πολιτική της Κοινότητας αντιστρατεύεται την προσπάθεια Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί σχετικά με την Κοινοτική Εμπορική Πολιτική, ότι οι εμπορικές συμφωνίες που υπογράφει η Ευρωπαϊκή Ένωση (οι οποίες είναι συνήθως "προτιμησιακού" χαρακτήρα με τρίτες λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες) βλάπτουν σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα των

* Ναπολέων Μαραβέγιας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

νότιων χωρών-μελών της, οι οποίες παράγουν συχνά ομοειδή προϊόντα (αγροτικά, κλωστοϋφαντουργικά κλπ.). Εξάλλου, η Πρόσφατη Συμφωνία της GATT, ιδίως όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα, είναι μάλλον προφανές ότι αυξάνοντας το διεθνή ανταγωνισμό, μέσω της μείωσης της κοινοτικής προστασίας, θα δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα στις γεωργίες των λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών-μελών της Ε.Ε., διότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες τους είναι πολύ σημαντικές, οι ανταγωνιστικές δυνατότητές τους πολύ περιορισμένες και οι εναλλακτικές απασχολήσεις εκτός γεωργίας πολύ περιορισμένες.

Τέλος, όσον αφορά την πολιτική ανταγωνισμού καθώς και τη βιομηχανική πολιτική και την πολιτική έρευνας είναι γνωστό ότι σχεδιάζονται με γνώμονα τα συμφέροντα των περισσότερο αναπτυγμένων χωρών, χωρίς να λαμβάνεται πρόνοια για τις ανάγκες των χωρών και κυρίως των περιοχών του Νότου της Ε.Ε.

Δεύτερον, είναι γεγονός που πρέπει να τονισθεί, ότι ο τρόπος λειτουργίας των κοινοτικών θεσμών και ο τρόπος λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο πάσχει σοβαρά από έλλειμμα Δημοκρατίας συνεπώς, και ο τρόπος που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται οι διαρθρωτικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. Οι σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και εθνικών-κρατών δεν έχουν σαφώς προσδιορισθεί δεδομένης της πολιτικής ιδιομορφίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Συνεπώς κατά τη φάση του σχεδιασμού αλλά και της εφαρμογής των διαρθρωτικών-αναπτυξιακών πολιτικών (Περιφερειακής, Κοινωνικής, Αγροτικής) οι αρμοδιότητες εμπλέκονται και συχνά οι χρηματοδοτήσεις προς τα κράτη μέλη από τα αντίστοιχα ταμεία υπόκεινται σε όρους και απαράδεκτες παρεμβάσεις από κοινοτικά όργανα, τα οποία δε διαθέτουν καμία δημοκρατική νομιμοποίηση και καμία γνώση των τοπικών αναγκών.

Ωστόσο, ένας βαθμός εμπλοκής των Κοινοτικών Οργάνων είναι αναγκαίος κατά τη φάση του σχεδιασμού αλλά και τη φάση εφαρμογής των κοινοτικών διαρθρωτικών προγραμμάτων, ιδίως σε περιπτώσεις, όπου η χρήση των κοινοτικών πόρων έχει αποδειχθεί όχι πλήρως αποτελεσματική όπως δυστυχώς συμβαίνει στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και περιοχές του Ευρωπαϊκού Νότου μεταξύ των οποίων κορυφαία θέση έχει η Ελλάδα.

Τρίτον, η αναγκαία αύξηση των κοινοτικών πόρων για διαρθρωτικές-αναπτυξιακές δράσεις με στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή δε φαίνεται να βρίσκεται στις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τουλάχιστον μέχρι το τέλος του ισχύοντος 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Η μελλοντική αύξηση των Κοινοτικών Πόρων φαίνεται να εξαρτάται από την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κατασκευής προς λιγότερο ή περισσότερο

ομοσπονδιακές κατευθύνσεις πράγμα που θα προσδιορισθεί, ίσως, με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη που αρχίζει στο τέλος Μαρτίου 1996.

Επίσης, η πορεία προς την εμβάθυνση της Ολοκλήρωσης και συνεπώς προς μια αύξηση των δημοσιονομικών δυνατοτήτων άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξαρτάται και από την επιτυχία του εγχειρήματος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης μέχρι το τέλος του αιώνα. Είναι προφανές ότι μια αντιστοιχία της Ο.Ν.Ε. ή μια μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωσή της θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Τέταρτον, θα πρέπει να σημειωθεί η σημασία της πιθανής διεύρυνσης της Ε.Ε. προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σε σχέση με το στόχο της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής. Αν δεν αυξηθούν οι Κοινοτικοί Πόροι είναι προφανές ότι δεδομένων των μεγάλων αναγκών των χωρών Κ.Α.Ε., οι διαθέσιμοι πόροι για τις νότιες χώρες-μέλη της Ε.Ε. θα μειωθούν δραστικά. Ιδιαίτερα, μάλιστα στην περίπτωση που οι νότιες-χώρες-μέλη συνεχίσουν να έχουν προβλήματα στην αποτελεσματική χρήση των πόρων αυτών, είναι πιθανό να χάσουν ένα μεγάλο μέρος από αυτούς προς όφελος των Χ.Κ.Α.Ε.

Ήδη το τεράστιο πρόβλημα που τίθεται είναι το μέλλον της Κ.Α.Π. εν όψει της Διεύρυνσης δεδομένου ότι απορροφά το 50% του Κοινοτικού Προϋπολογισμού και μια πιθανή επέκτασή της με τη σημερινή της μορφή θα διπλασιάσει το κόστος της.

Πέμπτον είναι γνωστό, ότι δεν αρκεί η πραγματοποίηση της ονομαστικής σύγκλισης δηλ. η επίτευξη των Κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ για συμμετοχή μιας χώρας στην Ο.Ν.Ε. Χρειάζεται, πραγματική σύγκλιση δηλ. προσέγγιση των επιπέδων παραγωγικότητας προκειμένου η συμμετοχή και η παραμονή στην Ο.Ν.Ε. να είναι επωφελής για μια χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, στην περίπτωση της χώρας μας, υπάρχουν αξεπέραστες, ίσως, δυσκολίες να επιτευχθεί έστω η ονομαστική σύγκλιση προκειμένου να πάρει μέρος στην Ο.Ν.Ε. Θα μπορούσε ωστόσο να υποστηριχθεί ότι αν πραγματοποιηθεί ένταξη στην Ο.Ν.Ε., οι δυνατότητες επίτευξης πραγματικής σύγκλισης μπορεί να είναι αυξημένες έναντι της περίπτωσης μη ένταξης, επειδή οι Κοινοτικοί Πόροι θα είναι περισσότερο διαθέσιμοι στην πρώτη παρά στη δεύτερη περίπτωση. Μ' άλλα λόγια, η πιθανότητα ενός 3ου Πακέτου "Delors" (δηλ. 3ου Κ.Π.Σ.) είναι αυξημένη σε περίπτωση που η χώρα μας συμμετέχει στην Ο.Ν.Ε. Εξάλλου, οι αναπτυξιακές προοπτικές της, πέραν των κοινοτικών πόρων, φαίνεται να είναι μεγαλύτερες στην περίπτωση συμμετοχής στην Ο.Ν.Ε. χωρίς, ωστόσο να παραβλέπονται οι δυσκολίες που συνεπάγεται τόσο η ένταξη στην Ο.Ν.Ε. όσο και η παραμονή της σ' αυτήν.

Έκτον η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, παρά την ασκούμενη, περιορισμένη έστω, αναδιανεμητική πολιτική, είναι μάλλον βέβαιο ότι οφείλει τις ισχυρότερες οικονομικά χώρες-μέλη. Ωστόσο, η βεβαιότητα αυτή είναι συχνά προϊόν μιας "σχολής" οικονομικής σκέψης, της σχολής της "Απόκλισης", στην οποία αντιπαρατίθεται, επίσης μια άλλη "σχολή" σκέψης, η "σχολή της Σύγκλισης". Έτσι μόνο μια εμπειρική εξέταση της πορείας μιας χώρας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση να μπορεί να απαντήσει ικανοποιητικά κατά πόσο δηλ. μια λιγότερο αναπτυγμένη χώρα μπορεί να αναπτυχθεί συμμετέχοντας στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Δεδομένου, ότι υπάρχουν και επιτυχημένες αλλά και αποτυχημένες προσπάθειες χωρών-μελών που συμμετέχουν στην Ε.Ε. (π.χ. Πορτογαλλία-Ελλάδα) φαίνεται ότι η επιτυχία ή η αποτυχία επίτευξης αναπτυξιακών επιδόσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης εξαρτάται και από την αναπτυξιακή δυναμική της Ολοκλήρωσης αλλά και από την αναπτυξιακή πολιτική που ασκείται στη λιγότερο αναπτυγμένη χώρα.

β) Σχολιαστής

Θ. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ*

Το Συνέδριο είχε ως αντικείμενο τη διερεύνηση της πορείας προς την Οικονομική Ολοκλήρωση και των επιπτώσεών της στην Περιφερειακή Ανάπτυξη. Ειδικότερα, οι εισηγήσεις της ενότητας αυτής επικεντρώθηκαν στη διερεύνηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, της Συνοχής, της Σύγκλισης και της Ανάπτυξης με έμφαση στον Ευρωπαϊκό Νότο και στην Ελλάδα.

Ως βασικά συμπεράσματα-θέματα για παραπέρα συζήτηση, που διατυπώθηκαν τις δύο ημέρες του συνεδρίου μπορούν να αναφερθούν τα εξής: αντί της διαμόρφωσης μιας πολιτικής στήριξης της ανάπτυξης των Περιφερειών με την προώθηση τοπικών επιλογών στην Αξιοποίηση του Ενδογενούς δυναμικού, γινόμαστε μάρτυρες ενός κεντρικού-κοινοτικού προσδιορισμού των δομών, των πολιτικών, των αναπτυξιακών επιλογών και των ρυθμών μεγέθυνσης.

Ο σχεδιασμός της αναπτυξιακής στρατηγικής γίνεται σε κεντρικό επίπεδο και διαμορφώνει ασχέτως του υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα των στοιχείων του ένα πλαίσιο λειτουργίας και σκέψης για όλες τις εθνικές οικονομίες και ιδίως για όλες τις περιμετρικές χώρες του Νότου, που χαρακτηρίζονται από την Έλλειψη Εθνικής Περιφερειακής Στρατηγικής και αναλώνονται σε θέματα εφαρμογής και απορρόφησης κονδυλίων.

Κεντρικός είναι επίσης ο σχεδιασμός των Διευρωπαϊκών Δικτύων και των Αξόνων Ανάπτυξης που φέρνει σε μειονεκτική θέση τον Ευρωπαϊκό

* Θανάσης Παπαδασκαλόπουλος, Αναληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Νότο. Η γεωγραφία, που συνεπάγεται αδυναμία επέκτασης υπαρχόντων αξόνων, όπως π.χ. η Ζώνη του Ήλιου καθώς και η θέση των αστικοβιομηχανικών κέντρων της χώρας μας επιβάλλει ιδιαίτερες επιλογές στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη πολιικών κόμβων και αναπτυξιακών αξόνων.

Η ολοκλήρωση των οικονομιών εντείνει την εξάρτηση από τους μεγάλους διακρατικούς πόλους ανάπτυξης. Η νέα πόλωση ενδυναμώνεται και από το σχεδιασμό και τη λειτουργία των διευρωπαϊκών δικτύων.

Η αποβιομηχάνιση, ειδικά στο Νότο, είναι αποτέλεσμα του νέου περιφερειακού καταμερισμού εργασίας και των κοινοτικών επιλογών που πολλές φορές λειτουργούν σε βάρος του Νότου, που πάσχει τόσο από αδυναμία αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών και χάραξης μιας ουσιαστικής πολιτικής προώθησης καινοτόμων ενεργειών, όσο και από αδυναμία συμμετοχής στη διαμόρφωση των πολιτικών που αφορούν την προστασία προϊόντων και κλάδων, τον ανταγωνισμό από τρίτες χώρες κλπ.

Η συνοχή τέλος, παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες τόσο στον ορισμό της όσο και στην εφαρμογή της. Η διεύρυνση της Ε.Ε., η Ενίσχυση των χωρών της Αν. Ευρώπης και η Πορεία προς την Ο.Ν.Ε. στην ουσία λειτουργούν ανασχετικώς προς τη συνοχή.

Από σχετικές επισημάνσεις προκύπτει ότι στην περίπτωση της Ελλάδας ακόμη και αν γίνουν όλες οι αναγκαίες αλλαγές των δομών, χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά οι διαθέσιμοι πόροι και επιτευχθεί η ονομαστική σύγκλιση με την Ε.Ε., το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. θα προσεγγίσει το 80% του μέσου κοινοτικού το έτος 2013. Προκύπτει δηλαδή σαφώς ο κίνδυνος περιθωριοποίησης, που επιβάλλει ένταση της αναπτυξιακής προσπάθειας.

Είναι όμως επιβεβλημένο να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον στο οποίο θα ενταχθεί η προσπάθεια αυτή. Διαπιστώνεται ότι μέχρι σήμερα η προώθηση του διακυβερνητικού και του ομοσπονδιακού χαρακτήρα της Ε.Ε., δημιούργησε μια σύνθεση τριών βασικών περιφερειακών πολιτικών που εστιάζονται:

- πρώτον, στην αποζημίωση κρατών ή περιφερειών που πλήττονται από συγκεκριμένα βήματα της ολοκλήρωσης,
- δεύτερον, την αναδιανομή του εισοδήματος από ανεπτυγμένα κράτη και περιφέρειες σε λιγότερο ανεπτυγμένα, και
- τρίτον, στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών.

Η επιτυχημένη πορεία προς τη Σύγκλιση και την Ανάπτυξη δεν εξαρτάται μόνον από τη διαμόρφωση και την υλοποίηση μιας εθνικής στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης αλλά, και μάλιστα σε σημαντικό

βαθμό, από τη διαμόρφωση μιας διαπραγματευτικής στρατηγικής, στηριγμένης στην ανάλυση της διαπλοκής των πολιτικών της Ε.Ε. και στη διαμόρφωση του νέου (διακρατικού, ομοσπονδιακού ή άλλου) χαρακτήρα της, που θα προκύψει μέσω των διαδικασιών που βρίσκονται σε εξέλιξη.

2. Θεματική Ενότητα II

Σχολιαστής

Λ. ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗΣ*

Στην ενότητα για το Χωροταξικό και Περιφερειακό Προγραμματισμό αναπτύχθηκαν τα παρακάτω ζητήματα.

Ο Λουδοβίκος Βασενχόβεν ασχολήθηκε με το ζήτημα της σχέσης Χωροταξίας και Υπαίθρου με τον εύστοχο και υπαινικτικό υπότιτλο “ή το απαράβιαστο της εκτός σχεδίου δόμησης”. Ο στόχος της εισήγησης ήταν να τονίσει την ανάγκη του χωροταξικού σχεδιασμού της υπαίθρου, που απαιτεί αναπροσανατολισμό της χωροταξικής πολιτικής. Ο κ. Βασενχόβεν τονίζει ότι οι επιλογές της χωροταξικής πολιτικής στην Ελλάδα, όταν υπήρχαν και όταν έπαιρναν κάποια συγκεκριμένη έκφραση, ήταν κατά κανόνα αποκομμένες από τον αρμόδιο για το αντικείμενο φορέα, ενώ τα αναγκαία όργανα και εργαλεία για μια εθνική χωροταξική πολιτική απουσιάζουν ή εμφανίζονται ευκαιριακά ως βραχύβια πειράματα. Οι θέσεις που αναπτύσσει η εισήγηση βασίζονται απ’ τη μια στην εκτίμηση ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει αποτύχει να συλλάβει τη δυναμική του αγροτικού χώρου, τον οποίο αντιμετωπίζει σαν “εξ’ υπολοίπου” ποσότητα και με τρόπο απελπιστικά αποσπασματικό, και από την άλλη στην πεποίθηση ότι η στρεβλή αυτή διαίρεση του εθνικού χώρου σε εντός και εκτός σχεδίου βρίσκεται στη ρίζα πολλών δεινών για την ανάπτυξη της χώρας και για το φυσικό περιβάλλον.

Ο Ζαχαρίας Δεμαθάς ανέπτυξε το θέμα των Τάσεων Χωρικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα με χρονικό ορίζοντα το έτος 2015. Οι εκτιμήσεις που παρουσίασε βασίζονται στο κείμενο θέσεων που εκπονήθηκε από το ΥΠΕΠΘ και το ΥΠΕΧΩΔΕ (Διευθύνσεις Περιφερειακής Πολιτικής και Χωροταξίας) στα πλαίσια των εργασιών της άτυπης Επιτροπής Χωρικής Ανάπτυξης. Οι τομείς και άξονες διαμόρφωσης των τάσεων αφορούσαν την οικονομική δραστηριότητα στην οπτική της ανάπτυξης και της συνοχής και σύγκλισης με την ΕΕ, το αστικό δίκτυο και η ύπαιθρος, οι υποδομές και η πρόσβαση στη γνώση και η προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η εισήγηση αυτή μπορεί να θεωρηθεί και συμπληρωματική με την εισήγηση που παρουσίασε ο Νίκος Κομνηνίδης ο

* Λόης Λαμπριανίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

οποίος αναφέρθηκε με συστηματικό τρόπο στα βήματα που έχουν γίνει για τη διαμόρφωση ενός Ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάπτυξης του Χώρου. Το Σχέδιο αυτό που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ως βασικό στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή και στηρίζεται στην έννοια της σταθερής ανάπτυξης. Θα είναι αποτέλεσμα σύνθεσης εθνικών και κοινοτικών προσανατολισμών χωρίς να έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και θα είναι έργο συμφωνίας όλων των μερών (Κράτη-Μέλη και Επιτροπή).

Στη συνέχεια ο Δημήτρης Οικονόμου αναφέρθηκε εκτενώς στη σημασία των χρήσεων γης για την οργάνωση του χώρου. Σε αντίθεση με το γεγονός ότι το ζήτημα αυτό αποτελεί τόσο σε πολεοδομικό όσο και σε χωροταξικό επίπεδο, ένα από τα κύρια αντικείμενα της χωρικής πολιτικής σε διεθνή κλίμακα, στην Ελλάδα, το ζήτημα αυτό αποτελεί έναν από τους ασθενέστερους κρίκους του συστήματος χωρικής ρύθμισης. Μετά την αναφορά στις βασικές διαστάσεις του, ο κ. Οικονόμου διαπιστώνει ότι δεν αναμένεται, στο ορατό μέλλον, να υπάρξει κάποιας μορφής κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο αυτό, και οι σχετικές πρωτοβουλίες πρέπει να προέλθουν αποκλειστικά από την εσωτερική δυναμική, ενδεχόμενο όμως ελάχιστα πιθανό. Συνεπώς, πρόκειται για ένα πρόβλημα ιδιαίτερα κρίσιμο λόγω τόσο του στρατηγικού ρόλου των χρήσεων γης στη συνολική χωρική ρύθμιση όσο και της έλλειψης συγκεκριμένης προοπτικής για την αντιμετώπισή του. Η ένταξη του ζητήματος, καταλήγει ο εισηγητής, σε υψηλή θέση στην "ημερήσια διάταξη" της επιστημονικής συζήτησης για τα χωροταξικά ζητήματα είναι απολύτως αναγκαία.

Τέλος, η Γεωργία Γιαννακούρου, επικεντρώνεται στην προοπτική διαμόρφωσης μιας ευρωπαϊκής πολιτικής χωροταξίας στα πλαίσια της θεωρητικής συζήτησης για τη σχέση χωρικής συνοχής και ανταγωνιστικότητας μέσα σε μια διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που χαρακτηρίζεται από την προσήλωση σε μηχανισμούς και μέσα της αγοράς. Αν όμως υποστηρίζεται με αναφορά σε πολλούς ερευνητές, η δυνατότητα άσκησης διανεμητικών και αναδιανεμητικών πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι περιθωριακή και φαίνεται να περιορίζεται ολοένα και περισσότερο σε όφελος κανονιστικών πολιτικών ή πολιτικών βασισμένων σε μηχανισμούς της αγοράς, το αίτημα της διαμόρφωσης μιας αναδιανεμητικής χωροταξικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται να παραμένει θεσμικά μετέωρο ή τουλάχιστον να υπόκειται σε σημαντικούς αξιακούς και θεσμικούς επαναπροσδιορισμούς. Με βάση τα θεωρητικά αυτά διλήμματα επιχειρείται ο εντοπισμός των βασικών προκλήσεων και δυσκολιών που αντιμετωπίζει η υλοποίηση της ιδέας για μια ευρωπαϊκή πολιτική χωρικής συνοχής.

3. Θεματική Ενότητα III

α) Σχολιαστής

Κ. ΣΠΑΝΟΥ*

Με διαφορετική ένταση ίσως και μορφή, στο επίκεντρο της διεθνούς συζήτησης βρίσκονται δύο σημαντικά θέματα: α) το αξιακό πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής και β) τα επιμέρους επίπεδα ρύθμισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Οι άξονες αυτοί συνοψίζουν την προβληματική που αναπτύχθηκε κατά την Γ' Συνεδρία.

Η σταδιακή αναδιάρθρωση του συστήματος αξιών προκαλεί ρωγμές στη μέχρι πρότινος απόλυτη προτεραιότητα της οικονομικής ανάπτυξης. Αν και η προστασία του περιβάλλοντος εξελίσσεται σταδιακά σε αξία ευρύτερης αποδοχής, δεν έχει κατακτήσει καθεστώς αδιαμφισβήτητης προτεραιότητας. Στην πραγματικότητα οι δύο αυτές ομάδες προτεραιοτήτων βρίσκονται σε διαρκή διάλογο του οποίου το συμπέρασμα παραμένει σε εκκρεμότητα λόγω της υπολανθάνουσας σύγκρουσης αξιών. Η τελευταία διατρέχει όλες τις φάσεις άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής, από τη διαμόρφωση μέχρι το στάδιο της εφαρμογής. Οι επιμέρους απαντήσεις που διατυπώνονται σε κάθε βήμα δε φέρουν απαραίτητα την ίδια λογική και υπογραμμίζουν την αδυναμία οριστικής και σαφούς τομής στο σχετικό δίλημμα.

Ο όρος "βιώσιμη" ή "αιφόρος" ανάπτυξη αποσκοπεί χαρακτηριστικά στην υπέρβαση της αντίφασης. Ωστόσο, αποτελεί περισσότερο έκφραση επιθυμίας συμβιβασμού συχνά αντιφατικών προτεραιοτήτων παρά πραγματική γεφύρωση και επίλυση της αντίφασης. Από τις γενικές διακηρύξεις αρχών μέχρι την πρακτική που ακολουθείται σε συγκεκριμένες ή και μεμονωμένες περιπτώσεις αναδεικνύονται τα διλήμματα που υπογραμμίζουν τη δυσκολία ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής πολιτικής σε αναπτυξιακές/τομεακές πολιτικές εθνικού αλλά και ευρωπαϊκού επιπέδου.

Οι δυσκολίες αυτές σε ορισμένες περιπτώσεις έρχονται στο προσκήνιο ζητώντας επίμονα απάντηση. Τέτοια κρίσιμη στιγμή αποτελεί, για παράδειγμα, η οικονομική αποτίμηση των αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον. Σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσονται περαιτέρω οι δυσκολίες κοινωνικής αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δεδομένης της περιορισμένης εμβέλειας των οικονομικών κριτηρίων. Οι αμφισβητήσεις που εγείρονται εναντίον συγκεκριμένων αποφάσεων μεταφέρουν αντίστοιχα τις αντιφάσεις αυτές στο δικαστικό πεδίο. Σχετική είναι η συζήτηση που διεξάγεται στο πλαίσιο του Συμβουλίου της

* Καλλιόπη Σπανού, Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών.

Επικρατείας εν όψει της *ad hoc* στάθμισης των ανταγωνιστικών προτεραιοτήτων της οικονομικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το ότι το περιβάλλον αποτελεί αξία στις σύγχρονες κοινωνίες είναι αναμφισβήτητο. Συνυπάρχει όμως με άλλες, διαφορετικής λογικής. Ένα πλήρως συνεκτικό σύστημα αξιών είναι πρακτικά ανέφικτο σε ατομικό επίπεδο. Πόσο μάλλον σε συλλογικό! Έτσι, ιδιαίτερά στην περιβαλλοντική πολιτική, τίποτε δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτονόητο. Η έντονη παρουσία αξιακών συγκρούσεων στα ζητήματα που αφορούν την περιβαλλοντική πολιτική ανάγει την προστασία του περιβάλλοντος σε κατ' εξοχήν πολιτικό ζήτημα. Στο σημείο αυτό πολύ συχνά επισημαίνεται η σύνδεση του περιβάλλοντος ως αντικείμενου πολιτικής με τη δημοκρατία. Μόνος τρόπος να ληφθούν συλλογικές αποφάσεις σε ζητήματα όπου οι προτιμήσεις εμφανίζουν έντονη απόκλιση ή/και αντίθεση είναι μέσω του πολιτικού συστήματος και βάσει των κανόνων της δημοκρατίας.

Η περιβαλλοντική πολιτική αποτελεί κατ' εξοχήν ρυθμιστική πολιτική. Αντικείμενό της αποτελεί η συμπεριφορά των ποικίλων φορέων δράσης, τόσο των ατόμων όσο και των οικονομικών φορέων. Εύλογα λοιπόν τίθεται το ζήτημα των επιπέδων ρύθμισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Τόσο το υπερεθνικό επίπεδο όσο και το εθνικό μπορεί να αποτελούν ενδεδειγμένα επίπεδα ρύθμισης. Ταυτόχρονα, ο λιγότερο ή περισσότερο εντοπισμένος χαρακτήρας των περιβαλλοντικών προβλημάτων υπογραμμίζει το ρόλο και του τοπικού επιπέδου καθώς και τις σχέσεις κέντρου-περιφέρειας. Η έννοια της τοπικότητας στα περιβαλλοντικά ζητήματα εμφανίζεται συνεπώς ιδιαίτερα σχετική λόγω των σύνθετων αλληλεξαρτήσεων που χαρακτηρίζουν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους.

Η προστασία του περιβάλλοντος δεν αποτελεί μορφή συλλογικής αγαθοεργίας. Το περιβάλλον συνιστά αντικείμενο υπερ-κρατικού ενδιαφέροντος και ρύθμισης, στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού. Συχνά, λοιπόν, εκείνο που ωθεί τις κυβερνήσεις να προάγουν την περιβαλλοντική πολιτική είναι η πίεση που προέρχεται από το διεθνές περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, η εξωτερική πολιτική διευρύνεται για να συμπεριλάβει, πέραν των πολιτικών και οικονομικών, και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Ωστόσο, η άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής και η ανάληψη πρωτοβουλιών προαγωγής της, πριν υπερβούν τα εθνικά σύνορα, αποτελούν σε σημαντικό βαθμό στοιχείο της δυναμικής σε κρατικό επίπεδο. Το κρατικό επίπεδο ρύθμισης διατηρεί συνεπώς σημαντικότερο ρόλο. Οι πολιτικές σχεδιασμού του χώρου και της οικονομικής ανάπτυξης

(χωροταξία, περιφερειακή ανάπτυξη) συνιστούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη ρύθμιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων μέσω της χρήσης κανονιστικών ή προτρεπτικών μέσων.

Το ερώτημα *ποιός μηχανισμός* αναλαμβάνει να παίξει αυτό το ρυθμιστικό ρόλο μπορεί να ειπωθεί και από μίαν άλλη σκοπιά. Δύο είναι οι συνήθως αναφερόμενοι τρόποι διαμόρφωσης των συλλογικών προτιμήσεων: το κράτος, μέσω των πολιτικών διαδικασιών, και η αγορά. Πόσο ακριβής είναι ωστόσο αυτή η διάκριση; Το δίπολο κράτος-αγορά εμφανίζει έναν επίπλαστο χαρακτήρα. Το κράτος μέσω των πολιτικών διαδικασιών θέτει στόχους και χρησιμοποιεί περαιτέρω διάφορα μέσα για τη διαμόρφωση συμπεριφορών που συγκλίνουν με αυτούς. Ως ανώτατη ρυθμιστική αρχή, επίσης επιλέγει αν και σε ποιά βαθμό θα χρησιμοποιήσει δεσμευτικούς κανόνες ή τη λογική της αγοράς για τη διαμόρφωση των συμπεριφορών. Είναι λοιπόν ορθότερο να τεθεί το ζήτημα υπό τη μορφή των μέσων και εργαλείων ρύθμισης που έχει το κράτος στη διάθεσή του. Πρόκειται για δεσμευτικές νομικές ρυθμίσεις (κανονιστικά μέσα) που συνοδεύονται από διοικητικές και άλλες κυρώσεις ή για οικονομικά εργαλεία (προτρεπτικά μέσα).

Η ρύθμιση από την αγορά δεν υπονοεί αποχή του κράτους, κάθε άλλο. Ούτε και απαλλάσσει τους πολιτικούς μηχανισμούς λήψης των αποφάσεων από τις ευθύνες για τα αποτελέσματα της επιλογής της αγοράς ως ρυθμιστικού εργαλείου. Η σύγχρονη τάση αναμόρφωσης της φορολογίας τείνει άλλωστε, αντί του εισοδήματος, να χρησιμοποιεί τη συμπεριφορά έναντι του περιβάλλοντος ως κριτήριο. Το παράδειγμα της χρησιμοποίησης της φορολογίας στην κατεύθυνση ενθάρρυνσης φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών δείχνει συνεπώς τη στενή διαπλοκή κράτους και οικονομίας: για τη ρύθμιση συμπεριφορών χρησιμοποιείται μέσο οικονομικής λογικής που βασίζεται στο μονοπώλιο της κρατικής εξουσίας. Η ίδια η αγορά, άλλωστε, δε διαθέτει τα μέσα αποτίμησης του περιβάλλοντος, στο βαθμό που βρίσκεται σε αδυναμία να συνυπολογίσει τις ποιοτικές πλευρές οι οποίες παραπέμπουν ακριβώς στην προαναφερθείσα σύγκρουση αξιών.

Η *κοινωνική δυναμική* αποτελεί τέλος σημαντικό παράγοντα ώθησης και στήριξης των περιβαλλοντικών πολιτικών τόσο σε κρατικό όσο και σε υπερ-κρατικό επίπεδο. Εκφράσεις της αποτελούν η *αυτο-ρύθμιση* της συμπεριφοράς των κοινωνικών ομάδων και, κυρίως, η εμφάνιση των μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων. Και οι δύο υπογραμμίζουν τη σημασία της διαπαιδαγώγησης και το ρόλο μιας αφυπνισμένης κοινωνίας πολιτών στην προώθηση της περιβαλλοντικής πολιτικής. Τα παραδείγματα συχνά επιτυχών κινητοποιήσεων το πιστοποιούν. Παράλληλα, μπορεί να παρατηρήσει κανείς σταδιακά τη μετατροπή των περιβαλλοντικών

οργανώσεων από outsiders του πολιτικού συστήματος σε insiders. Λειτουργούν δηλαδή όχι αποκλειστικά ως φορείς πολιτικής αμφισβήτησης αλλά και ως φορείς παρέμβασης και διατύπωσης προτάσεων. Η εκ μέρους των μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων αύξουσα χρήση των θεσμικών οδών, με κύρια παραδείγματα τις προσφυγές στο ΣτΕ και την Ε.Κ., σε συνδυασμό με την ανάπτυξη expertise και την επιστημονική τους εξειδίκευση αποτελούν δείκτες μιας σημαντικής εξέλιξης στις μορφές παρέμβασης των κοινωνίας των πολιτών.

Πόσο αισιόδοξοι μπορούμε να είμαστε για τις προοπτικές του περιβάλλοντος στην Ελλάδα;

Στο ελληνικό πλαίσιο, παρά τον επιφανειακά έντονο παρεμβατισμό του, το κράτος πρακτικά *απέχει από το ρυθμιστικό του ρόλο*. Αυτό είναι ιδιαίτερα σαφές στις αποτυχίες των οριζόντιων πολιτικών του που επιχειρούν να θέσουν το πλαίσιο στο οποίο θα διαμορφωθούν οι συμπεριφορές και θα αναπτυχθούν οι ιδιωτικές αλλά και οι δημόσιες δραστηριότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται οι αδυναμίες του οικονομικού και αναπτυξιακού προγραμματισμού και της χωροταξίας, αλλά και η γενικότερα ελλειμματική εφαρμογή των νομικών ρυθμίσεων.

Η κοινωνία των πολιτών, παρά τα αισιόδοξα μηνύματα που διαφαίνονται, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μικρό βαθμό συνειδητοποίησης των περιβαλλοντικών προβλημάτων και κινητοποίησης. Επίσης, χαμηλός είναι ο βαθμός θεσμοποίησης των σχέσεων και συμμαχιών μεταξύ περιβαλλοντικών οργανώσεων και διοικητικών υπηρεσιών, και ειδικότερα με το υπουργείο Περιβάλλοντος. Αντίθετα, τα οφέλη από την έλλειψη περιβαλλοντικής προστασίας και των περιορισμών που αυτή συνεπάγεται, συχνά είναι διάχυτα. Το χαρακτηριστικό παράδειγμα της εκτός σχεδίου δόμησης έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ευκαιρίες. Διάχυτα, εξατομικευμένα συμφέροντα, που όμως έχουν βαρύτητα στο συλλογικό επίπεδο, ακυρώνουν προσπάθειες διαφύλαξης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Η αισιόδοξια για τις προοπτικές του περιβάλλοντος στο ελληνικό πλαίσιο δεν μπορεί παρά να είναι συγκρατημένη.

β) Σχολιαστής

Δ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ*

Στην πρώτη εισήγηση αναπτύχθηκε το θέμα κατά πόσο είναι δυνατή μια εξωτερική πολιτική περιβάλλοντος. Προϋποθέσεις και προοπτικές.

Ο τερματισμός του ψυχρού πολέμου δημιούργησε ένα νέο πεδίο συνεργασιών μεταξύ Κρατών και έως πρόσφατα ανήκαν σε αντιμαχόμενα

* Δημήτρης Παπαϊωάννου, Επίκουρος Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

στρατόπεδα, μεταξύ των οποίων και το Περιβάλλον, ως ειρηνική μορφή διέισδυσης σε περιοχές που ακόμη και σήμερα θεωρούνται δύσβατες πολιτικά ή θρησκευτικά.

Οι διεθνείς πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί -όπως οι Πολυμερείς Διαπραγματεύσεις για την Ειρήνη στη Μέση Ανατολή σε θέματα περιβάλλοντος και υδάτινων πόρων, τα Πολυμερή Ταμεία για το Περιβάλλον των Ηνωμένων Εθνών και της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Οικονομική Συνεργασία για τη Μαύρη Θάλασσα, κ.ά.- καταδεικνύουν τις ουσιαστικές δυνατότητες που υπάρχουν σήμερα για διμερείς ή πολυμερείς περιβαλλοντικές συνεργασίες που όχι μόνο προστατεύουν το περιβάλλον σε τοπική, περιφερειακή ή πλανητική κλίμακα αλλά και διασφαλίζουν την ανάπτυξη ευρύτερων γεωπολιτικών ενοτήτων.

Υπό αυτό το πρίσμα διαφαίνονται σημαντικές οι προοπτικές για μια εθνική εξωτερική πολιτική Περιβάλλοντος που θα περιλαμβάνει τις απαραίτητες ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος, θα εκμεταλλεύεται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελλάδος σε ότι αφορά τις σχέσεις συνεργασίας με τους λαούς της περιοχής, θα προωθεί τη σύσφιξη των σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των συνεργαζόμενων μερών και θα επιτρέπει τη διεθνή προβολή της Ελλάδος με σημαία το περιβάλλον, αρκεί βεβαίως η ελληνική πλευρά να το δει, με αποφασιστικότητα και να θέσει σε προτεραιότητα έναν τέτοιο τρόπο παρέμβασης στις διεθνείς της σχέσεις.

Στη δεύτερη εισήγηση αναπτύχθηκαν οι Μέθοδοι Κοινωνικής Αξιολόγησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε συνδυασμό με τη Διεθνή Εμπειρία, τις Πρακτικές Δυνατότητες και τους Θεσμικούς Περιορισμούς στην Ελλάδα.

Έγινε παρουσίαση της διεθνούς εμπειρίας σε θέματα οικονομικής αξιολόγησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με έμφαση στην απώλεια βιοτόπων και βιοποικιλότητας εφαρμογής οικονομικών μεθόδων αξιολόγησης στην περιβαλλοντική διαχείριση στην Ελλάδα. Αναφέρθηκε ότι το σύγχρονο ενδιαφέρον για τις μεθόδους αυτές στηρίζεται στο ρόλο που μπορούν να παίζουν, τόσο στη διαδικασία χάραξης προτεραιοτήτων στην περιβαλλοντική πολιτική όσο και στην προσπάθεια ενημέρωσης και βελτίωσης του επιπέδου δημόσιας αντιπαράθεσης στα θέματα αυτά. Παράγοντες που συνήθως παραβλέπονται και αξιολογικές παραδοχές που συνήθως αποσιωπούνται καθίστανται διαφανείς ενώ ταυτοχρόνως αποσαφηνίζονται διλήμματα επιλογής στα οποία καλούμαστε να απαντήσουμε.

Στην τρίτη εισήγηση με θέμα την "Περιβαλλοντική Προστασία, τα Οικονομικά Εργαλεία της και Δικαιώματα", δόθηκαν ορισμοί και αναπτύχθηκαν βασικές αρχές.

Τα “οικονομικά εργαλεία” θεωρούνται όλο και περισσότερο από τις κυβερνήσεις και τους περιβαλλοντολόγους ως μέσο αναβάθμισης της περιβαλλοντικής ποιότητας με τη λιγότερη οικονομική επιβάρυνση μεγαλύτερης σημασίας από την αποδοχή συγκεκριμένων μέτρων, όπως η χρήση ενός φόρου άνθρακα ή ενέργειας σαν μέσα περιορισμού του φαινομένου θερμοκηπίου, είναι η αρχή του θεσμικού σχεδιασμού που υπαγορεύει την επιλογή των οικονομικών μέτρων. Η παρουσίαση αυτή επισήμανε την παραπάνω αρχή, ερμηνεύοντας τα οικονομικά εργαλεία ως εναλλακτικούς τρόπους προσδιορισμού δικαιωμάτων στον περιβαλλοντικό χώρο. Επίσης αξιολογήθηκε η μέχρι σήμερα πρόοδος στη χρήση οικονομικών εργαλείων.

Στην τέταρτη εισήγηση που κάλυψε το θέμα του συσχετισμού, προστασίας του περιβάλλοντος με τη βιώσιμη ανάπτυξη, αναπτύχθηκε ο προβληματισμός κατά πόσο η προστασία του περιβάλλοντος βρίσκεται σε σύγκρουση ή όχι με την οικονομική ανάπτυξη και κατά πόσο είναι δυνατόν οι δύο αρχές να εναρμονιστούν μεταξύ τους.

Ως κλειδί για μια τέτοια εναρμόνιση είναι η βιώσιμη ή αιεφόρος ανάπτυξη.

Αναπτύχθηκαν η έννοια και το περιεχόμενό της, σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο. Έγινε ειδική αναφορά στο πώς η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης εισέρχεται ως καθοριστικό κριτήριο σε περιπτώσεις όπου καλείται το Συμβούλιο της Επικράτειας να επιλέξει μεταξύ, της προστασίας του περιβάλλοντος και της αδειοδότησης, κάποιων έργων οικονομικής ανάπτυξης.

Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και η άποψη του *πέμπτου εισηγητή*, που ως Προϊστάμενος του Ε' τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, είναι ο καθ' όλα αρμόδιος για την αποσαφήνιση της έννοιας βιώσιμη ανάπτυξη προκειμένου αυτή να αποτελέσει κριτήριο αποφάσεων της Δικαιοσύνης, σε περιπτώσεις συγκρούσεων της οικονομικής ανάπτυξης με το περιβάλλον.

Στην έκτη εισήγηση με θέμα “Πολιτικές του περιβάλλοντος και ανάπτυξη”, που εστιάζει στις μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και στις διαστάσεις της δράσης και στάσης τους απέναντι στα μεγάλα έργα, δόθηκε έμφαση στην αναγκαιότητα που προκάλεσε την ίδρυσή τους τους καθώς και στον απολογισμό της μέχρι τώρα δράσης του.

Όπως σε ολόκληρο το Δυτικό, κυρίως, κόσμο έτσι και στην Ελλάδα η κοινή γνώμη αντιμετωπίζοντας αφενός τη δραματικότητα των σοβαρών διεθνών και ελληνικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και αφετέρου την αδυναμία των κυβερνήσεων να δράσουν αποφασιστικά και αποτελεσματικά, εκφράστηκε μέσα από συγκροτημένες ομάδες ευαισθητοποιημένων πολιτών, διαφορετικής αφετηρίας ενδιαφερόντων και ποικίλων εκφράσεων και μορφών δράσης.

Μεταξύ των κύριων και άμεσων επιδιώξεων των οργανώσεων αυτών, καθώς και διαφόρων βραχύβιων ομάδων ειδικού, τοπικού ενδιαφέροντος και κατοίκων ήταν -και εξακολουθεί να είναι και σήμερα- η αποτροπή ενεργειών και έργων που θα ήταν δυνατόν να έχουν οι αναστρέψιμες αλλοιώσεις και βλάβες του φυσικού, πολιτιστικού ή αισθητικού περιβάλλοντος.

Η αποτρεπτική δράση των οργανώσεων αυτών στην Ελλάδα υπήρξε κατά τον εισηγητή καταλυτικά επιτυχής παρά το γεγονός, ότι οι μεν εκάστοτε ελληνικές Κυβερνήσεις σχεδόν ποτέ δεν παραδέχθηκαν την υποχώρησή τους προ των οργανώσεων, η δε γενική ατμόσφαιρα και κουλτούρα της χώρας μας με το μειωμένο πνεύμα συλλογικότητας και τον έντονο κομματισμό δεν έχει συνειδητοποιήσει ακόμη το δυναμικό εναλλακτικό ρόλο και ισχύ των μη κρατικών και μη κομματικοποιημένων αυτών φορέων τους οποίους ανακαλύπτει μόλις τώρα.

Η αποτελεσματική αυτή δράση των οργανώσεων, οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι οι Κυβερνήσεις, ή οι προτείνοντες τα αντίστοιχα έργα όχι απλώς δεν ακολουθούν βασικούς κανόνες και πρακτικές διαλόγου ώστε να προετοιμάσουν την κοινή γνώμη και να επιζητήσουν την κοινωνική αποδοχή, αλλά συχνά σπεύδουν με ατελείς μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ευκαιριακές συμφωνίες και συμβάσεις και πολλαπλά πέπλα αδιαφάνειας, να εμφανίσουν τεράστια έργα με προφανείς επιπτώσεις για το περιβάλλον ως τελεσμένα γεγονότα, χωρίς κανένα περιβαλλοντικό πρόβλημα και με τεράστια οικονομικά οφέλη.

Είναι βέβαιο ότι σχεδόν κανένα έργο στο οποίο θέλησαν πραγματικά και αποφασιστικά να εναντιωθούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί. Ίσως γιατί οι φορείς δραστηριοποιούνται έντονα μόνο μπροστά σε προφανώς απαράδεκτα έργα.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε δημοσκόπηση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) το κοινό έδειξε να εμπιστεύεται πρώτα (πριν τον Τύπο, τους πολιτικούς ή τις επιχειρήσεις) τις θέσεις των μη κυβερνητικών οργανώσεων, που όταν δουλεύουν σωστά δεν αντιπροσωπεύουν ομάδες συμφερόντων αλλά αποτελούν ομάδες ενεργού προάσπισης του δημοσίου συμφέροντος.

Παρατηρήσεις-Σχόλια

1. Η διαπλοκή μεταξύ περιβάλλοντος και εξωτερικής πολιτικής, αποτελεί πράγματι μια μεγάλη πρόκληση στην μεταψυχροπολεμική εποχή. Το περιβάλλον ως υπερτοπικό και οικουμενικό θέμα αποτελεί στις μέρες μας πεδίο αλληλεπίδρασης όχι μόνο μεταξύ γειτόνων αλλά και μεταξύ κατοικούντων στις πιο απομακρυσμένες άκρες του πλανήτη.

Το φαινόμενο θερμοκηπίου με τις επιπτώσεις του στην παγκόσμια θερμοκρασία και κλίμα, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο παράδειγμα.

Το μεγάλο ερώτημα που ανακύπτει είναι αν το περιβάλλον πρόκειται να αποτελέσει εργαλείο εξωτερικής πολιτικής ή αν η εξωτερική πολιτική κατευθυνθεί προς τη βελτίωση του περιβάλλοντος, την ποιότητα της ζωής των λαών και την παγκόσμια ειρήνη.

2. Με την καθολική εφαρμογή των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, φάνηκαν πολύ σύντομα οι ανεπάρκειες και τα όρια του θεσμού.

Έργα που κοινωνικά και οικονομικά ήταν απορριπτέα, κατάφεραν να αθωωθούν, μέσω μιας επιτυχούς προσαρμογής στις απαιτήσεις των περιεχομένων μιας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επίσης, έργα μη αποδεκτά από τοπικούς κοινωνικούς φορείς, πολεμήθηκαν κάτω από τη σημαία του περιβαλλοντικά απαράδεκτου.

Στο μέλλον θα πρέπει να υπάρξει σφαιρική αντιμετώπιση των προγραμμάτων και έργων, τόσο από περιβαλλοντική, όσο και από κοινωνικο-οικονομική σκοπιά.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δεν είναι συνήθως άμοιρες κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών, πράγμα που σε πολλές περιπτώσεις αποτελεί και τον αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στην άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής, καθώς και στη λήψη κοινωνικών και οικονομικών μέτρων.

3. Η χρήση οικονομικών εργαλείων στην άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής είναι καλοδεχούμενη εφόσον προσδιοριστούν και κατανοηθούν τα όριά τους και οι δυνατότητές τους.

Τα οικονομικά εργαλεία μπορούν αναμφισβήτητα να προκαλέσουν την κίνηση μιας κοινωνίας, μέσω της οικονομικής, της μηχανής προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το τελικό τους όμως, αποτέλεσμα, εξαρτάται από τις νέες (οικονομικές) ισορροπίες που διαμορφώνονται από τα εκάστοτε τιθέμενα οικονομικά μέτρα, καθώς και από την ικανότητα της διοίκησης να αποτιμήσει με ακρίβεια το περιβαλλοντικό αποτέλεσμα.

Ένας άριστος συνδυασμός διοικητικών και οικονομικών μέτρων με πολιτικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες είναι που μπορεί να επιφέρει το άριστο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα, με τη μέγιστη κοινωνική αποδοχή και την ελάχιστη οικονομική επιβάρυνση.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, αποτελεί πράγματι τον όρο κλειδί και το υπέρτατο κριτήριο συναξιολόγησης αναπτυξιακών έργων και προγραμμάτων. Στο μέλλον μόνο εκείνες οι μορφές ανάπτυξης έργων ή προγραμμάτων, που πληρούν το κριτήριο της επιτυχούς ένταξής τους σ' ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης, θα πρέπει να είναι αποδεκτές.

Δι.τι, η βιώσιμη ανάπτυξη ως η μορφή της ανάπτυξης που δεν υπονομεύει το μέλλον της, δεν υπερβαίνει δηλαδή τις δυνατότητες του περιβάλλοντος θα είναι η μόνη επιτρεπτή μορφή ανάπτυξης στο μέλλον. Το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν υπάρχουν γενικά μορφές ανάπτυξης που είναι βιώσιμες -που να μην υπονομεύουν δηλαδή καθόλου το μέλλον πέραν των άυλων μορφών τους. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα καθορίσει εάν ο συνδυασμός των όρων “βιώσιμος” και “ανάπτυξη”, είναι συμβατός ή μόνο μορφές “μηδενικής ανάπτυξης” ή και “αποανάπτυξη” μπορούν να νοούνται.

5. Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην προστασία του περιβάλλοντος είναι εξ ορισμού καταλυτικός, δεδομένου ότι διαφορετικά το περιβάλλον δεν “εκπροσωπείται” σ’ οποιονδήποτε πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό συσχετισμό.

Ενώ δηλαδή, τα συμφέροντα της οικονομικής ανάπτυξης, είχαν ανέκαθεν μεγάλο αριθμό από υποστηρικτές, η προστασία του περιβάλλοντος μόνο πρόσφατα απέκτησε δυναμικούς φορείς υπεράσπισής της. Οι παλιοί φυσιολατρικοί όμιλοι, έφθιναν με το χρόνο, ενώ τα προβλήματα του περιβάλλοντος αυξάνονταν εκθετικά με τα ταχύρυθμα προγράμματα ανάπτυξης που γνωρίζει η ανθρωπότητα τις τελευταίες δεκαετίες.

Η παρουσία της νέας γενιάς των οργανώσεων που απασχολούν στην προστασία του περιβάλλοντος, έγινε αιτία να ανακοπεί ο ξέφρενος κι αλόγιστος ρυθμός των αναπτυξιακών προγραμμάτων και να τεθούν όρια και περιορισμοί στον τρόπο υλοποίησης και λειτουργίας τους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Έναρξη και πρωινή Συνεδρία

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΑΥΚΑΛΑΣ,	Αναπλ. Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Κήρυξη έναρξης εργασιών συνεδρίου: ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ,	Υπουργός Αναπληρωτής Εθνικής Οικονομίας
ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ,	Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ
ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΠΑΠΑΖΩΗ,	Υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗΣ,	Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΕΤΙΜΗΣ,	Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Αναπρύτανης, Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής, Διευθυντής Σύνταξης περιοδικού "ΤΟΠΟΣ"
ΙΩΑΝΝΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ,	Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής, Πρόεδρος Δ.Σ. Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων
Εναρκτήρια ομιλία ΗΛΙΑΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ,	Γ.Γ. ΥΠΕΘΟ "Περιφερειακή Ανάπτυξη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: εκσυγχρονισμός θεσμών και νοοτροπίας"

Α' ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

I. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Πρόεδρος: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΝΣΟΛΑΣ,	Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης
1. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΜΗΤΣΟΣ,	Δ/ντής, Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, "Η Αναδιανεμητική και Αναπτυξιακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη νέα φάση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης"
2. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ,	Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, "Η Προοπτική των Διαρθρωτικών Πολιτικών της ΕΕ εν' όψει της Διεύρυνσης και της Αναθεώρησης της Συνθήκης του Maastricht"
3. ΕΛΕΝΗ ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ,	Επίκ. Καθηγ. Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/νίκης, "Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή και Περιφερειακή Αναδιανομή στην Ευρωπαϊκή Ένωση"
4. ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΟΥΡΑΣ,	Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, "Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Σύγκλιση και Ανάπτυξη"
5. ΚΩΣΤΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ,	Αν. Καθηγ. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/κης, "Τα Νότια Άκρα της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση"

ΣΥΖΗΤΗΣΗ, ΣΧΟΛΙΟ

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ,	Αναπλ. Καθηγ. Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών
ΘΑΝ. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ	Αναπλ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ**Διοργανωτική Συνεδρία****Ι. ΠΑΡΑΛΑΒΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΣ**

A	B	Γ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	ΔΟΜΕΣ-ΘΕΣΜΟΙ-ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α. ΜΑΤΣΙΠΚΟΣ ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΥΠΕΘΟ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΘΗΓ. ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γ. ΜΥΛΩΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ
ΟΔ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Επικ. Καθηγ. Παντείου Παν/μιου Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση: περιεχόμενο-συνέπειες-διασπορά	Ν. ΚΥΡΙΑΖΗΣ, Παν. Θεσσαλίας ΒΑΙΑΜΟΣ ΣΠ., Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Περιφερειακή ανάπτυξη, σύγκριση και επενδύσεις στις υποδομές: μια θεωρητική προσέγγιση	Σ. ΒΑΙΑΜΟΣ, Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Χ. ΠΑΝΩΡΙΟΣ, Περιφερειολόγος Μεθοδολογία οικονομικής αποτίμησης του περιβάλλοντος και η εφαρμογή της στο σχεδιασμό ενός συστήματος περιβαλλοντικών κρίσεων
Χ. ΜΠΑΛΩΜΕΝΟΥ, Πολ. Επιστημών, Περιφερειολόγος Συγκέντρωση-αποκέντρωση της περιφερειακής πολιτικής στην ΕΕ τόσο μεταξύ των οργάνων της και των κρατών μελών της όσο και μεταξύ των εθνικών και περιφερειακών αρχών των εκμέρους αυτών κρατών	Η. ΓΕΩΡΤΑΝΤΑΣ, Δρ. Κοινωνικών Επιστημών Χώρος, Κλίμακα, Μέθοδος	Φ. ΧΑΤΖΗΜΙΚΗΣ, Χωροστάτης-Πολιοδόμος Συγκριτικά αποτελέσματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Κ. ΜΕΛΑΣ, Οικονομολόγος Η Χαμένη Αξιοσυνείδηση του Ευρωπαϊκού Νομοματικού Συστήματος	Τ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Δρ. Νομικός Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση	Γ. ΜΑΝΟΥΡΗΣ, Πολ. Μηχανικός - Περιφερειολόγος Θεσμός εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η προσπάθεια του περιβάλλοντος σε Ευρώπη και Ελλάδα
Τ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δέκτορας Παν. Μακεδονίας Ευρώπη των περιφερειών και η αρχή της αυτοκυριαρχίας	Ε. ΠΑΠΙΑΣ, Ηλεκτρονικός-Περιφερειολόγος Αποκέντρωση και νομαρχιακή αυτοδιοίκηση	Ε. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ -ΜΠΡΙΑΣΟΥΛΗ, Αν. Καθηγ. Παν. Αργαίου Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των χωρικών πολιτικών: μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα εκτίμησης και αξιολόγησης
Γ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Δρ. Περιφερειολόγος Συμβολή και προοπτικές από την υλοποίηση του Β' ΚΠΣ (1994-99). Προσέγγιση στα δρώμενα και στις πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης	Ε. ΝΕΝΟΥ, Χωροστάτης-Περιφερειολόγος ΑΝ. ΣΑΜΑΡΙΝΑ, Χωροστάτης Περιφερειολόγος Ν. 360/76 "Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος", τα αποτελέσματα της εφαρμογής του και οι προοπτικές	Κ. ΜΠΙΘΑΣ, Δρ. Οικονομολόγος Επιθυμητές και εφικτές εξελίξεις στον τομέα των αστικών μεταφορών και οι σχετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις

II. ΠΑΡΑΛΑΒΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΣ		
A	B	Γ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΓΗΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σ. ΤΣΙΑΛΕΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΛΟΓΟΣ
Π. ΣΚΑΠΠΑΝΗΣ, Επιστ. Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Γεωγραφικά προβλήματα της κοινωνίας της πληροφορίας στην ΕΕ	Φ. ΛΟΥΚΙΣΣΑΣ, Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Β. ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΥΠΕΧΩΔΕ Εμπνευσμένα παραδείγματα πολεοδομικών και περιβαλλοντικών παραμβάσεων στην Ελλάδα	Α. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗ, ΡΟΓΚΑΚΟΥ, Δρ. Χωροταξίας - Πολεοδομίας Η ανθρώπινη διάσταση στη συνολική περιβαλλοντική αλλαγή- ο ρόλος του ποταμού παράγονται με ειδική αναφορά στα Συμβούλια Περιφέρειας
Μ. ΑΙΤΕΛΙΔΗΣ, Επ. Καθηγ. Ε.Μ.Π. Κοινωνία πληροφοριών, καινοτομία και περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα: αποτίμηση, προοπτικές, αναγκαίες παρεμβάσεις	Γ. ΣΠΙΛΑΝΗΣ, Δρ. Οικονομολόγος, Περιφερειολόγος Το περιβάλλον αποτελεί ανασταλτικό ή περιοριστική παράμετρο για την περιφερειακή ανάπτυξη; Η αναγκαιότητα του χωρικού σχεδιασμού	Α. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ, ΡΕΪΠΤΑ, Δρ. Πανείου Πανεπιστημίου Εκπαίδευση πολιτική και περιβαλλοντική εκπαίδευση. Μια συμβολή στην ανάπτυξη
Γ. ΤΣΟΜΠΑΝΟΓΛΟΥ, Δρ. Παν. Οττάβα Απασχόληση και οικονομίες βασισμένες στη γνώση	ΗΛ. ΠΑΝΝΙΡΗΣ, Δρ. Χωροτάκτης Χρήσεις γης και αναθέσεις στην περιφερειακή ανάπτυξη: τα παραδείγματα της Ζακύνθου, της Χίου και της Εσθίας	Κ. ΜΑΥΡΕΛΗΣ, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Περιβαλλοντική εκπαίδευση και ανάπτυξη πολιτική
Ν. ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ, Δημοσιογράφος - Περιφερειολόγος Τα μέσα ενημέρωσης της κοινωνίας της πληροφορίας στην Ευρώπη των επικοινωνιακών δικτύων	Β. ΠΑΠΙΑΣ, Δρ. Πολεοδόμος - Χωροτάκτης Πληροφοριακό υπόβαθρο στο χωροταξικό και περιφερειακό προγραμματισμό	Α. ΑΡΒΑΝΤΑΚΗ, Αρχιτέκτων - Χωροτάκτης Η ανάδυση της πολιτιστικής διάστασης της αίσθησης και περιφερειακής ανάπτυξης, πρόκληση για τη βελτίωση του "περιβάλλοντος" του σχεδιασμού στη χώρα μας

ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Πρωινή Συνεδρία

Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

II. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

- Πρόεδρος: ΠΑΥΛΟΣ ΛΟΥΚΑΚΗΣ Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
1. ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ Καθηγητής Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου,
"Χωροταξία και η Υπαιθρος Χώρα (ή το
απαράβιαστο της εκτός σχεδίου δόμησης)"
2. ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΕΜΑΘΑΣ Πάντειο Πανεπιστήμιο,
"Ελλάδα 2015, Τάσεις Χωρικής Ανάπτυξης:
δυναμική, παρατηρήσεις, σχόλια"
3. ΝΙΚΟΣ ΚΟΜΝΗΝΙΔΗΣ Διευθυντής Περιφερειακής Πολιτικής, ΥΠΕΘΟ,
"Πρόσδοχο του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάπτυξης του
Χώρας"
4. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας,
"Βασικά Προβλήματα της Ρύθμισης των Χρήσεων
της σε Χωροταξικό Επίπεδο, στον Ελληνικό Χώρο"
5. ΤΖΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΡΟΥ Δικηγόρος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ΥΠΕΧΩΔΕ,
"Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Ανταγωνιστικότητα και
Χωρική Δικαιοσύνη: θεσμικά διλήμματα και
προκλήσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής χωροταξίας"

ΣΥΖΗΤΗΣΗ, ΣΧΟΛΙΟ

ΛΟΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗΣ Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Γ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

III. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Πρόεδρος: ΧΑΡΗΣ ΚΟΚΚΩΣΗΣ, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου
1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΤΑΛΗΣ, Λέκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών,
"Είναι Δυνατή μια Εξωτερική Πολιτική
Περιβάλλοντος; Προϋποθέσεις και Προοπτικές"
2. ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΚΟΥΡΤΟΣ, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου,
"Μέθοδοι Κοινωνικής Αξιολόγησης
Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων: διεθνής εμπειρία,
πρακτικές δυνατότητες και θεσμικοί περιορισμοί
στην Ελλάδα"
3. ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας,
"Περιβαλλοντική Προστασία, «Οικονομικά
Εργαλεία», και Δικαιώματα"
4. ΓΛΥΚΕΡΙΑ ΣΙΟΥΤΗ, Επ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών,
"Προστασία του Περιβάλλοντος και Βιώσιμη
Ανάπτυξη"
5. ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΚΛΕΡΗΣ, Αντιπρόεδρος Συμβουλίου Επικρατείας,
"Βασικές Αρχές Βιώσιμου Αναπτύξεως"
6. ΜΙΧΑΗΛ ΣΚΟΥΛΛΟΣ Πανεπιστήμιο Αθηνών,
"Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις
(ΜΚΠΟ): διαστάσεις της δράσης και στάσης τους
απέναντι στα μεγάλα έργα"

ΣΥΖΗΤΗΣΗ, ΣΧΟΛΙΟ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ, Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Επικ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ Απογευματινή Συνεδρία		
ΙΙΙ. ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ		
Α	Β	Γ
ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ	ΔΙΚΤΥΑ-ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κ. ΜΠΟΡΟΝΙΚΟΛΑΣ Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΘΟ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δ. ΛΑΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Β. ΝΙΚΟΛΟΥΛΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ
Μ. ΜΠΕΝΤΕΝΙΩΤΗΣ, Υφ. Εθνικής Άμυνας Η συμβολή των ενόπλων δυνάμεων στην περιφερειακή ανάπτυξη και αποκέντρωση: δαπάνες τροφοδοσίας των ενόπλων δυνάμεων στις τοπικές αγορές των μονάδων	Η. ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ, Αν. Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Ο χωροταξικός σχεδιασμός και η διαχείριση του: το πρόβλημα των διοικητικών και οργανωτικών δομών	Ι. ΚΙΤΤΗΣ, Μsc, Πολιτικός Επιστήμων Άγγελα με απαίριαστα μεγέθη: σοβαροί περιβαλλοντικοί κίνδυνοι χαμηλών πιθανοτήτων ζητούν διαρκή τοπική ετοιμότητα
Ε. ΧΑΡΒΕΪ, ΑΤΕ Η αποτελεσματικότητα της νέας κοινής γεωργικής διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΟΚ: η περίπτωση της εφαρμογής του κανονισμού ΕΟΚ 797/85 για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων στην Ελλάδα	Γ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Αρχιτέκτων - Δρ. Περιφερειολόγος Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Αν. Καθηγ. Παν. Θεσσαλίας Η αναπτυξιακή διάσταση των δαπανών των ΚΠΣ 89-93 για μεταφορές και επικοινωνίες	Μ. ΜΟΔΙΝΟΣ, Τοπογράφος - Περιβαλλοντολόγος Μ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Δρ. Φυσικός Οικολογικοί αναπροσανατολισμοί στο βιομηχανικό τομέα
Μ. ΣΤΟΙΓΙΑΝΝΙΔΟΥ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Διαδικασίες οικονομικής αναδιάρθρωσης και γυναικεία απασχόληση στην περιφέρεια: λειτουργίες της γυναικείας εργατικής δύναμης και επιπτώσεις	Ν. ΔΕΝΙΟΖΟΣ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Ε. ΚΛΑΜΠΑΤΣΕΑ, Αρχιτέκτων - Περιφερειολόγος Λιμάνι της Ηγουμενίτσας: κομβικό σημείο στο δίκτυο συνδυασμένων μεταφορών στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης	Γ. ΣΟΥΦΛΗΣ, Δρ. Μηχανικός Η πολιτική περιβάλλοντος ως παράμετρος περιφερειακής ανάπτυξης
Μ. ΚΑΡΑΜΕΣΙΝΗ, Δρ. Οικονομολόγος Κοινωνικές και θεσμικές προϋποθέσεις επιτυχίας της νέας περιφερειακής πολιτικής. Η περίπτωση του ξύλου και του επίπλου στο νομό Θεσσαλονίκης	Γ. ΤΟΣΚΑΣ, Πολ. Μηχανικός - Περιφερειολόγος Συμβολή στην Ευρωπαϊκή συνοχή, μια δικλείδα οικονομοτεχνικής σχολαστικότητας της ΕΕ: οι περιπτώσεις της Εγνατίας Οδού και του ΜΕΤΡΟ Θεσσαλονίκης	Δ. ΤΣΙΡΟΣ, Πολ. Μηχανικός - Περιφερειολόγος Διαχειριστικά σχήματα προστασίας (και ανάπτυξης) περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος
Σ. ΣΚΟΡΔΙΑΗ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Τρέχουσες τάσεις γεωγραφικής αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας τροφοίων στην Ελλάδα	Κ. ΛΑΛΕΝΗΣ, Δρ. Πολεοδόμος - Συγκοινωνιολόγος ΑΓ. ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Μsc, Αρχιτέκτων Πολεοδόμος Μια χωροταξική προσέγγιση στην αξιολόγηση των εναλλακτικών χαρτέσεων τμήματος της Εγνατίας οδού από τον ποταμό Σερμυώνα μέχρι την Καβάλα	Ε. ΑΡΑΧΩΒΙΤΗ, Γεωπόνος Α. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ, Επ. Καθηγ. Γεωπ. Παν. Αθηνών Η σημασία των πολιτικών προσαρμογών της γεωργικής γης μετά την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής
Ε. ΚΟΥΚΙΟΣ, Ε Μ Π Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ, Ε Μ Π Δημογραφικός μαζασμός και αναπτυξιακή δυναμική στο νότιο Αιγαίο: Οι δημογραφικές διαστάσεις του αναπτυξιακού προβλήματος στις επαρχίες της Αναρνανίας (1951-91)	Μ. ΔΑΝΑΟΥΛΑΚΗ, Μηχανικός - Περιφερειολόγος Προγραμματισμός της προορικής στέγασης ασέγων σε ημιμόνιμα καταλύματα: η ελληνική εμπειρία από την περίοδο 1986-1995	Α. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ, Δρ. Χωροτάκτης - Πολεοδόμος Η. ΒΑΛΙΟΥΔΗΣ, Δρ. Πολ. Μηχανικός - Περιβαλλοντολόγος Σ. ΜΑΣΤΡΟΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Χημ. Μηχανικός Θ. ΝΑΤΣΙΝΑΣ, Δρ. Πολ. Μηχανικός - Συγκοινωνιολόγος Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ, Δρ. Χημικός Η μελέτη περιβαλλοντικών συνθηκών και η άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο: η περίπτωση του ΑΣ Ιωνίας-Σίνδου-Καλοχωριού

IV. ΠΑΡΑΛΑΒΕΣ ΣΥΝΔΡΙΣΕΩΣ

Α	Β	Γ
ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ, ΚΕΠΕ	ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α. ΑΓΡΑΝΤΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ-ΧΩΡΟΤΑΚΤΗΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α. ΣΚΑΝΗΡΗ ΔΑΣΟΛΟΓΟΣ
Δ. ΔΙΑΝΟΣ, Μεταλλειολόγος-Περιφερειολόγος Μ. ΝΙΚΗΤΑΡΙΔΗΣ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Θ. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Αν. Καθηγ. Παντείου Παν. Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Οικονομία των μεμονωμένων νησιωτικών περιφερειών. Η περίπτωση του Νοτίου Αιγαίου	Ε. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ, Δρ. Οικονομολόγος Κοινωνιογραφική ανάλυση και οι νέοι ρόλοι των πόλεων	Ρ. ΚΑΛΟΚΑΡΑΟΥ, Χωροτάκτης - Περιφερειολόγος Ο ρόλος του περιβάλλοντος για τον τουρισμό στην τουριστική πολιτική, στη χωροθέτηση και την περιφερειακή ανάπτυξη: ελληνική εμπειρία 1975-1995
Γ. ΨΥΧΑΡΗΣ, Δρ. Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Οι δημόσιες επενδύσεις και Κοινωνικά Πλάνατα Στήριξης: ο ρόλος τους στη δημιουργία αναπτυξιακής υποδομής σε περιφερειακό επίπεδο	Κ. ΓΕΡΑΡΔΗ, Εκ. Καθηγ. ΕΜΠ Σχεδιασμός της μεταρρύθμισης περιοχής της Αθήνας	Κ. ΚΡΑΝΤΩΝΕΛΗΣ, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος Προς μία τουριστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η περιβαλλοντική διάσταση
Θ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Πολ. Μηχανικός Ο ρόλος των αναπτυξιακών εταιριών στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη	Δ. ΜΗΜΗΠΙΚΟΣ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Α. ΜΠΑΛΑΤΣΙΝΟΣ, Πολ. Μηχανικός Οι μελλοντικές "Ευρωπαϊκές", πολιτικές συγχρονημένες κοινωνίες ή γεωγραφικά και κοινωνικά αναχρονίες. Ο σύγχρονος ρόλος των "Περιφερειακών πόλεων". Η περίπτωση της πόλης της Κέρκυρας	Δ. ΛΑΓΟΣ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Τουριστική Ανάπτυξη και Δομημένο Περιβάλλον
Π. ΓΚΟΓΙΑΝΝΟΣ, Μαθηματικός - Περιφερειολόγος Οι συνέπειες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας μας	Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ, Εκ. Καθηγ. ΕΜΠ Το γεννητικό υλικό της εξέλιξης των ευρωπαϊκών πόλεων	Δ. ΣΚΟΥΡΑΣ, Πανεπιστήμιο Πατρών Α. ΒΑΚΡΟΥ, Πανεπιστήμιο Πατρών Οι επιπτώσεις στην τοπική οικονομία από τη χρήση των μεθόδων της αναπτυξιακής και της χωρονομήσης εισόδου επενδύσεων σε χώρους υπαίθρου αναψυχής
Γ. ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος Η αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού ως κίνητρο ανάπτυξης της περιφερειακής πολιτικής	Θ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης Εξειδίκευση ολικού πολεοδομικού προγραμματισμού - προβλήματα στη Θεσσαλονίκη. Παρεμβάσεις του Οργανισμού Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης	ΣΤ. ΚΟΥΤΣΕΡΗΣ, Γεωγράφος - Αρχ. Χωροτάκτης Από την παγκόσμια διαφοροποίηση γεωργικών συστημάτων παραγωγής στη στρατηγική ανάπτυξης ενός τομέα
Σ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΕΑ Πολιτικής Κοινωνιολογίας Έρευνα σπείλων Τοπικής Αυτοδιοίκησης	ΣΤ. ΤΣΕΤΣΗΣ, Δρ. Πολεοδόμος - Χωροτάκτης Διαπολιτισμική και χωροταξική ανισότητα	ΗΛ. ΚΟΡΔΑΣ, Χωροτάκτης Περιβαλλοντικά βιώσιμος χωροταξικός και περιφερειακός προγραμματισμός στην ευρύτερη περιοχή του λογισμικού-επεξεργασίας κέντρου της ΔΕΗ στη Δ. Μακεδονία

Α	Β	Γ
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ -ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ-	ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ -ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ-	ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ -ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ-
Α. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ	ΠΑΝ. ΣΚΑΠΙΑΝΝΗΣ	Δ. ΠΑΠΑΔΩΑΝΝΟΥ Κ. ΣΠΑΝΟΥ

Επιστημονική Επιτροπή

- Π. Γετίμης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Αντιπρύτανης, Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής
- Γ. Κανκαλάς, Αναπληρωτής Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Ε. Ανδρικοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Δ. Οικονόμου, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
- Π. Σκάγιαννης, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
- Ν. Τάτσιος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Οργανωτική Επιτροπή

- Ι. Ψυχάρης, Οικονομολόγος, Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής
- Π. Σκάγιαννης, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
- Αν. Αρβανιτάκη, Αρχιτέκτων-Χωροτάκτης
- Γ. Καζαντζόπουλος, Γεωλόγος-Περιβαλλοντολόγος
- Γ. Μυλωνάς, Οικονομολόγος
- Α. Μακρυγιάννη, Οικονομολόγος
- Γ. Γεωργίου, Περιφερειολόγος
- Γ. Κάτσιος, Τοπογράφος Μηχανικός
- Δ. Λιανός, Μεταλλειολόγος

Γραμματεία Συνεδρίου

- Λ. Κρικιώνη

Η Ταυτότητα των Διοργανωτών

Ο Σ.Ε.Π. είναι ένας επιστημονικός και επαγγελματικός σύνδεσμος με 550 περίπου μέλη, στους επιστημονικούς τομείς της Αστικής, Περιφερειακής και Τοπικής Ανάπτυξης. Χαρακτηρίζεται από τη διεπιστημονικότητα των μελών του που είναι οικονομολόγοι, τεχνικοί, πολιτικοί επιστήμονες κλπ., οι οποίοι έχουν μεταπτυχιακή ειδίκευση στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ένα μεγάλο μέρος επιστημόνων που δραστηριοποιούνται στα ακαδημαϊκά, μελετητικά και διοικητικά σχετικά ζητήματα ανήκουν σε αυτό το Σύνδεσμο. Ο Σ.Ε.Π. έχει οργανώσει κατά το παρελθόν με επιτυχία δύο ακόμη διεθνή επιστημονικά συνέδρια με θέματα "Αποκέντρωση: προϋπόθεση για την ανάπτυξη", Αθήνα 1985 και "Παραμεθόριες Περιοχές, Ανάπτυξη, Δημιουργία Απασχόλησης, Διασυννοριακή Συνεργασία", Θεσσαλονίκη 1994.

Ο ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, είναι ένα επιστημονικό περιοδικό σε θέματα Αστικής, Περιφερειακής και Τοπικής Ανάπτυξης που εκδίδεται συστηματικά από το 1990. Μεγάλο μέρος του επιστημονικού διαλόγου για τα συναφή αντικείμενα διεξάγεται μέσω του περιοδικού, όπου παρουσιάζονται πρωτότυπες επιστημονικές δημοσιεύσεις, έρευνες, διπλωματικές εργασίες και διδακτορικές διατριβές. Παράλληλα διενεργείται και ενημέρωση για θεσμικά και συλλογικά ζητήματα. Έχει διοργανώσει κατά το παρελθόν ένα διεθνές επιστημονικό συνέδριο σε θέματα Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και ανάπτυξης.

Απολογισμός των Ευρωπαϊκών Εργαστηρίων Πεδίου (Campus), Τουρισμού και Κληρονομιάς, 1995

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο Ευρωπαϊκός Όμιλος των Εργαστηρίων Πεδίου (τα Campus), με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προτείνει κάθε χρόνο στους φοιτητές όλης της Ευρώπης να ενεργοποιήσουν τις ικανότητές τους μέσα σ' ένα ευρύ ευρωπαϊκό δίκτυο εθελοντικής εργασίας.

Το 1995, με τη συντονιστική υποστήριξη του Μεσογειακού Κέντρου Περιβάλλοντος, λειτούργησαν στην Ελλάδα τρία Campus Τουρισμού και ένα Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Ο στόχος του Campus που πραγματοποιήθηκε στη Λέσβο ήταν η επεξεργασία συγκεκριμένων ιδεών-προτάσεων για τη δημιουργία νέων τουριστικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες του χώρου, απαραίτητων για την ανανέωση και τη διαφοροποίηση της τουριστικής εικόνας του νησιού. Η ομάδα των 12 φοιτητών παρακολουθώντας διαλέξεις και συζητήσεις από ειδικούς επιστήμονες και αφού επισκέφθηκε τα περισσότερα χωριά της ανατολικής και κεντρικής Λέσβου, κατέγραψε τους πολιτιστικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και σχεδίασε πέντε θεματικές διαδρομές βασισμένες στο νερό, στην ιστορία, στην ελιά, στη φύση και στον πολιτισμό της Λέσβου. Όλα τα στοιχεία που περιγράφονται στη μεθοδολογία που ανέπτυξε το Campus καθώς και η φύση, οι παραδόσεις και ο πολιτισμός του νησιού, περιλαμβάνονται σ' ένα διαφημιστικό φυλλάδιο με τον τίτλο "Λέσβος, το ψηφιδωτό του Αιγαίου", το οποίο επιθυμεί να προσελκύσει ένα διαφορετικό είδος τουρισμού, προτείνοντας μια νέα δυναμική εικόνα της Λέσβου.

Η ομάδα εργασίας των 16 φοιτητών που συγκροτήθηκε στο Ζαγόρι επεξεργάστηκε ένα σχέδιο οικοτουριστικής ανάπτυξης γύρω από τον Εθνικό Δρυμό Βίκου-Αώου. Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων του Campus, η ομάδα συνέλεξε στοιχεία από την περιοχή, κατάρτισε δελτία ταυτότητας για 21 χωριά και επεξεργάστηκε 4 προγράμματα Εκπαιδευτικού Τουρισμού. Ο απολογισμός της έρευνας ήταν η καταγραφή των γεωγραφικών χαρακτηριστικών της ευρύτερης περιοχής, των χώρων με τουριστικό ενδιαφέρον και της υπάρχουσας υποδομής σε χωροταξικούς και πολεοδομικούς χάρτες. Μελετήθηκαν επίσης τα καταλύματα της περιοχής, δημιουργήθηκε μικρό φωτογραφικό αρχείο καθώς και χάρτης με τις προτάσεις για τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης.

Το πεδίο έρευνας του Campus που λειτουργήσε στην Κέρκυρα ήταν η περιοχή του Βορείου συγκροτήματος με τον ορεινό όγκο του Παντοκράτορα με στόχο να αξιοποιηθεί η πολιτιστική κληρονομιά της ανεκμετάλλευτης τουριστικά ενδοχώρας του νησιού. Η ομάδα ανέπτυξε τη θεωρία του "πράσινου τουρισμού" μελετώντας τη μορφή ενός Περιφερειακού Πάρκου και εξετάζοντας τις δυνατότητες υλοποίησής του στη συγκεκριμένη περιοχή. Καταγράφηκαν επίσης όλα τα γεωγραφικά, φυσικά και απογραφικά στοιχεία του πεδίου έρευνας καθώς και οι προτάσεις της μελέτης σε ανάλογους χάρτες.

Τέλος ολοκληρώθηκε η αποτύπωση και η μελέτη για την αναστήλωση του βυζαντινού Μνημείου μονής Τρομαρχίων στην περιοχή Πίσω Μεριά της Άνδρου. Στη διάρκεια των τριών εβδομάδων η ομάδα των 12 φοιτητών εκπόνησε όλα τα απαραίτητα αρχιτεκτονικά και τοπογραφικά σχέδια, μελέτησε την ιστορία και τις αξιόλογες εκκλησιαστικές εικόνες της μονής και ανέπτυξε δύο προτάσεις αξιοποίησης του χώρου. Η πρωτοβουλία αυτή πέτυχε την ευαισθητοποίηση των αρμόδιων φορέων με αποτέλεσμα να συντάσσεται ήδη η μετάφραση της μελέτης στα ελληνικά προκειμένου να ενταχθεί στον προϋπολογισμό του 1996 του Υπουργείου Πολιτισμού.

Δελτίο Τύπου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων

Σ.Ε.Π.

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων που εκλέχθηκε από την τελευταία Εκλογοαπολογιστική Συνέλευση της 7-2-1996, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

- Πρόεδρος, Γιάννης Ψυχάρης, Οικονομολόγος
- Αντιπρόεδρος, Δημήτρης Λιανός, Μεταλλειολόγος
- Γεν. Γραμματέας, Δημήτρης Λαγός, Οικονομολόγος
- Ειδ. Γραμματέας, Γιώργος Γεωργίου, Οικονομολόγος
- Ταμίας, Προκόπης Γκογιάννος, Μαθηματικός
- Μέλος, Γιάννης Μυλωνάς, Οικονομολόγος
- Μέλος, Ουρανία Σιδέρη, Οικονομολόγος

Επισημαίνεται ότι ο Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων είναι ο μοναδικός στη χώρα μας εκπρόσωπος και φορέας των Ελλήνων Επισημόνων που προωθούν θέματα τοπικής, αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Αθήνα: προς εξορθολογισμό του πολεοδομικού σχεδιασμού**Ε. ΓΑΒΡΙΕΛΑΤΟΣ***

Όπως είναι γνωστό στο Δήμο Αθηναίων, όπως και σε πολλούς άλλους Δήμους, άχει από ετών αναληφθεί μία προσπάθεια άσκησης πολεοδομικού σχεδιασμού. Η προσπάθεια αυτή είχε αρχικώς τη μορφή μεμονομένων πρωτοβουλιών, που προέκυπταν κυρίως από τις εκάστοτε συγκυρίες και παρέμεναν, εν πολλοίς, ανεφάρμοστες.

Ο Δήμος Αθηναίων υπήρξε ο κινητήριος μοχλός των περισσότερων από αυτές, αν και σε πολλές γνωστές πρωτοβουλίες αυτής της κατηγορίας, πρωταγωνιστές ήταν άλλοι φορείς (όπως για παράδειγμα στο θέμα της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων που την πρωτοβουλία είχε το Υποπουργείο Πολιτισμού ή στο θέμα των αστικών συγκοινωνιών που την πρωτοβουλία θέλησε να έχει το αντίστοιχο Υπουργείο και ο αντίστοιχος Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών, το Μετρό κλπ.).

Ως αποτέλεσμα της Επιχείρησης Πολεοδομική Ανασυγκρότηση, μαζί με πολλούς άλλους μεγάλους δήμους της χώρας, ο Δήμος Αθηναίων, απέκτησε το πρώτο του Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), που θεσμοθετήθηκε το 1988 (ΦΕΚ 80 Δ/88). Η παρακολούθηση της προσπάθειας για την εφαρμογή του ΓΠΣ στο Δήμο Αθηναίων έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί

- α. αναδεικνύει τις τυπικές δυσκολίες που συναντά η προσπάθεια αυτή, σε ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων, εκτεινόμενο σε όλη σχεδόν τη θεματολογία του είδους αυτού, από τα προβλήματα κυκλοφορίας-στάθμευσης και την οικονομική ανασυγκρότηση των κέντρων έως τις αναπλάσεις πυκνοδομημένων αστικών περιοχών, βιομηχανικών-βιοτεχνικών περιοχών και την προστασία ιστορικών κέντρων,
- β. συνδέεται με μια συνεπή και αδιάκοπη διαδικασία εφαρμογής του ΓΠΣ, και κατά τούτο, πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα, που έχει ήδη αρχίσει να αποδίδει τους πρώτους της καρπούς.

Η διερεύνηση και κατανόηση αυτού του πολεοδομικού σχεδιασμού στην πρωτεύουσα, θα επέτρεπε την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων τόσο για την εξέλιξη της σύγχρονης πολεοδομίας στη χώρα μας όσο και για την πρακτική αξιοποίηση των μεθόδων και τεχνικών πολεοδομικής παρέμβασης στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

* Ευάγγελος Γεβριελάτος, Δρ. Πολεοδόμος Χωροτάκτης, Δήμος Αθηναίων.

Εκτός λοιπόν από τα πλέον γνωστά στο ευρύ κοινό πολεοδομικά θέματα, που συγκέντρωσαν και συγκεντρώνουν, κατά καιρούς, τους προβολείς της δημοσιότητας, όπως είναι η επέκταση του "Μετρό" ή η ανάπλαση και πεζοδρόμηση του εμπορικού Τριγώνου ή η μελέτη του Τραμ, υπάρχει ένα ουσιαστικά άγνωστο, πλην όμως εξαιρετικά ενδιαφέρον και ουσιαστικό για το πολεοδομικό γίνεσθαι κεφάλαιο της σύγχρονης αθηναϊκής πολεοδομίας, είναι εκείνο της εφαρμογής του ΓΠΣ, υπό μορφήν πολεοδομικών σχεδίων επιμέρους συνοικιών, ρυθμίσεων σε επίπεδο κυκλοφορίας-στάθμευσης, όρων δόμησης και χρήσεων γης, διαδικασιών σε επίπεδο υπηρεσιακής συνεργασίας και σε επίπεδο ανάπτυξης της συμμετοχής των πολιτών.

Υπ' αυτήν την έννοια, θα ήταν σκόπιμο να αντλήσουμε πλέον τα διδάγματα από τις εμπειρίες των πρώτων πολεοδομικών μελετών περιοχών, που ολοκληρώθηκαν, θεσμοθετήθηκαν εν μέρει και εφαρμόστηκαν μέχρι ενός σημείου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι πολεοδομικές μελέτες της "Γειτονιάς Πιλότου" (Κολιάτσου-Αγ. Παρασκευής), των εξαρχείων, του Μετσ, του Κυνοσάργους, του Ψυρρή, του Μεταξουργείου, του Εμπορικού Τριγώνου, του Ποδονίφτη και του γκαζοχωριού, καθώς και οι μελέτες χρήσεων γης των περιοχών Κυψέλης, Ομονοίας, Ιλισίων, Κολωνακίου, Νεάπολης, Πλατείας Βικτωρίας.

Με τα διδάγματα αυτά επιβάλλεται να επαναπροσδιορίσουμε τις μεθοδολογικές μας προσεγγίσεις, τόσο στην περαιτέρω εφαρμογή των ως άνω μελετών όσο και στην εφαρμογή, υπό εκπόνηση πολεοδομικών μελετών, των περιοχών Κολωνού, Αγ. Παύλου, Πλατείας Αττικής, Πλατείας Αμερικής, Παγκρατίου και Κάτω Πετραλώνων-Ρουφ. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων εφαρμογής, στις σημερινές αντίξοες οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, αναδεικνύει τις ατέλειες του όλου ρυθμιστικού πλαισίου, είτε πρόκειται για τους φορείς εκπόνησης και επίβλεψης τέτοιων μελετών, είτε πρόκειται για τις διαδικασίες έγκρισης, Θεσμοθέτησης, συμμετοχής και χρηματοδότησης.

Ο υπογράφων θεωρεί μετά από αυτά υποχρέωσή του να συμβάλλει στην επιστημονική διερεύνηση αυτού του θέματος με δημοσιεύσεις που θα γίνουν στο αμέσως προσεχές μέλλον.